

# OBSAH

PŘEDMLUVA — 35

ZKRATKY, ZNAČKY A VYSVĚTLIVKY — 38

I. PRAVOPIS — 39

I.A PRAVOPIS - HLÁSKA A PÍSMENO, HRANICE SLOV — 41

1 Vyjmenovaná slova — 41

1.1 Co to jsou vyjmenovaná slova — 41

1.2 Přehled vyjmenovaných slov — 41

1.3 Původ a první přehledy — 43

1.4 Etymologie některých slov — 44

1.4.1 *Mlýn* a *mlít* — 44

1.4.2 *Mýtít* a *vymítat* — 44

1.4.3 *Pykat* a *pikat* — 45

1.4.4 *Pýchavka* — 45

1.4.5 *Vyžle* — 46

1.4.6 *Ližiny* — 46

1.4.7 *Lišaj* — 47

1.4.8 *Sirup* — 47

1.5 Jazykové hříčky: *bidlo* a *bydlo*, *vír* a *výr* — 47

2 Předponová slovesa odvozená od *být* - *bít* — 48

2.1 *Dobýt* a *dobít* — 48

2.2 *Nabýt* a  *nabít* — 49

2.3 *Odbýt* a *odbít* — 49

2.4 *Pobýt* a *pobít* — 49

2.5 *Přibýt* a *přibít* — 49

2.6 *Ubýt* a *ubít* — 50

2.7 *Vybýt* a *vybít* — 50

2.8 *Zbýt* a *zbít* — 50

2.9 *Zabít čas* — 50

2.10 *Rozbít stan* — 51

- 3 Psaní *i* – *y* po písmenu *c* — 51
- 4 Psaní předpon *s(e)-*, *z(e)-* — 52
  - 4.1 Obecné poučení — 52
  - 4.2 Psaní předpon *s(e)-*, *z(e)-* ve slovech domácích — 52
    - 4.2.1 Slova s předponou *s(e)-* — 52
    - 4.2.2 Slova s předponou *z(e)-* — 53
    - 4.2.3 Slova s předponou *s(e)-* i *z(e)-* — 53
  - 4.3 Psaní předpon *s(e)-*, *z(e)-* ve slovech přejatých — 53
  - 4.4 Psaní předpon *s(e)-*, *z(e)-* v příslovcích — 54
- 5 Psaní předložek *s*, *z* (*z postele*, *s knihou*, *s sebou* × *sebou*) — 54
- 6 Počestňování přejatých slov včetně vlastních jmen — 54
  - 6.1 Slova obecná — 54
    - 6.1.1 Obecné poučení — 54
    - 6.1.2 Slova psaná původním pravopisem — 55
    - 6.1.3 Slova pravopisně počestěná — 56
  - 6.2 Vlastní jména — 56
    - 6.2.1 Osobní jména — 56
    - 6.2.2 Zeměpisná jména — 57
- 7 Pravopis a výslovnost přejatých slov se *s* – *z* — 58
  - 7.1 Dublety — 58
    - 7.1.1 Základní pravopisná podoba je se *z*  
(typ *muzeum* – *museum*) — 58
    - 7.1.2 Dublety jsou stylově rovnocenné (typ *kurz* – *kurs*) — 59
    - 7.1.3 Základní pravopisná podoba je se *s*  
(typ *diskuse* – *diskuze*) — 60
    - 7.1.4 Přípona *-ismus/-izmus* (typ *optimismus* – *optimizmus*)  
a slova zakončená ve výslovnosti na *[-zmus]*, *[-zma]*  
(typ *spasmus* – *spazmus*, *charisma* – *charizma*) — 60
  - 7.2 Jediná možnost psaní je se *s* (typ *designovat*, *konsekuce*) — 60
  - 7.3 Poznámka o shodě stylového příznaku — 61
- 8 Psaní samohlásek v zakončení přejatých slov — 61
  - 8.1 Dublety — 61
  - 8.2 Slova s dlouhou samohláskou — 62
  - 8.3 Slova s krátkou samohláskou — 62
- 9 Psaní *dis-*, *dys-*, *poly-*, *poli-*, *vice-*, *více-* — 63
  - 9.1 *Dis-* a *dys-* — 63
  - 9.2 *Poly-* a *poli-* — 64
  - 9.3 *Vice-* a *více-* — 64
- 10 Psaní slov s první částí *radio-* — 64
- 11 Psaní slov se zakončením *-manie* — 65
- 12 Psaní *n* – *nn* — 66

- 12.1 Psaní dvou *n* — 66
- 12.2 Psaní jednoho *n* — 66
- 13 Psaní spřežek a spřahování — 67
  - 13.1 Přísluvečné spřežky — 67
    - 13.1.1 Typ *například* – *na příklad*, *zpočátku* – *z počátku* — 67
    - 13.1.2 Typ *poprvé* – *po prvé*, *zaprvé* – *za prvé* — 68
    - 13.1.3 Typ *v celku* × *vcelku* — 68
  - 13.2 Přídavná jména vzniklá spřahováním  
(typ *níže uvedený* – *níže uvedený*) — 69
  - 13.3 Další výrazy vzniklé spřahováním — 69
    - 13.3.1 *Za to* × *zato* — 69
    - 13.3.2 *Na to* × *nato* — 70
    - 13.3.3 *Při tom* × *přitom* — 70
    - 13.3.4 *Po tom* × *potom*, *po té* × *poté* — 70
  - 13.4 Typ *kdovíco* – *kdoví co* – *kdo ví, co* — 70
  - 13.5 Psaní spřežek typu *naměkko* – *na měkko*,  
*domodra* – *do modra*, *po anglicku* — 71
  - 13.6 Časté chyby – výrazy nesprávně považované za spřežky — 71
- 14 Dělení slov — 72
  - 14.1 Základní pravidla dělení slov — 72
  - 14.2 Konkrétní způsoby dělení — 73
    - 14.2.1 Předpony — 73
    - 14.2.2 Dvě samohlásky vedle sebe — 74
    - 14.2.3 Skupina souhláska + *l* (v jiné než slabikotvorné pozici) — 74
    - 14.2.4 Skupina souhláska + *r* (v jiné než slabikotvorné pozici) nebo *ř* — 75
    - 14.2.5 Skupina *s/š* + souhláska — 75
    - 14.2.6 Skupina samohláska/souhláska + *str/štr/stř* — 76
    - 14.2.7 Skupina samohláska-souhláska-souhláska-samohláska — 76
    - 14.2.8 Skupiny tří souhlásek v blízkosti přípony nebo předpony — 76
    - 14.2.9 Zakončení na *-ční* — 77
    - 14.2.10 Zdvojené souhlásky — 77
    - 14.2.11 Dělení podle slabik ve výslovnosti — 77
- 15 Složená přídavná jména — 78
  - 15.1 Typy složených přídavných jmen souřadných z hlediska pravopisu — 78
    - 15.1.1 První složka je zakončena na *-sko*, *-cko*, *-ně* nebo *-ově* — 78
    - 15.1.2 První složka není zakončena na *-sko*, *-cko*, *-ně* nebo *-ově* — 78

- 15.2 Typy složených přídavných jmen podřadných z hlediska pravopisu — 79
  - 15.2.1 První složkou jména není číslovka — 79
  - 15.2.2 První složkou jména je číslovka — 79
- 15.3 Pravopisně problematické případy — 79
  - 15.3.1 Spojovník rozlišuje význam — 79
  - 15.3.2 Složená přídavná jména označující barvy — 79
  - 15.3.3 Tradiční způsob psaní některých složených přídavných jmen — 80
  - 15.3.4 Typ *níže podepsaný* – *nížepodepsaný* — 80
  - 15.3.5 Typ *tvarohomakový* – *tvarohovomakový* — 80
  - 15.3.6 Typ *světle šedý* – *světlešedý*, *tmavě modrý* – *tmavěmodrý* — 81
  - 15.3.7 Volná spojení příslovců s přídavnými jmény — 81
- 16 Z historie českého pravopisu — 81
  - 16.1 Psaní *i*, *í* – *y*, *ý* — 81
  - 16.2 Písmena *ů* – *ú* — 82
  - 16.3 České *ř* — 83
- I.B PRAVOPIS – INTERPUNKCE — 86
  - 17 Psaní čárky v souvětí — 86
    - 17.1 Souřadné spojení vět spojkami *a*, *i*, *ani*, *nebo*, *či* — 86
    - 17.2 Spojení vět dvojitými spojovacími výrazy (*ani* – *ani*, *bud'* – *nebo* apod.) — 86
    - 17.3 Podřadná spojení vět – podřadící spojky (*že*, *aby*, *kdyby* apod.) — 87
    - 17.4 Podřadná spojení vět – vztažná zájmena (*kdo*, *který* apod.) — 87
    - 17.5 Podřadná spojení vět – příslovce (*jak*, *kam* apod.) — 88
    - 17.6 Vložené vedlejší věty — 88
    - 17.7 Dva spojovací výrazy vedle sebe (*že když*, *protože kdyby* apod.) — 88
    - 17.8 Věty závislé na výrazu s oslabenou větnou platností (*samozřejmě*, *hlavně* apod.) — 89
    - 17.9 Výrazy pocítované jako výpustka (*Nevěděl, co s tím.*) — 89
    - 17.10 *Teprve, jen, zvláště* apod. + spojovací výraz, časové příslovce + spojovací výraz — 90
    - 17.11 Vedlejší věty časové – typ *předtím než, pokaždé když* — 90
    - 17.12 Věty s *tak*(,) *jak* — 91
    - 17.13 Věty s *poté*(,) *co* — 91
  - 18 Psaní čárky ve větě jednoduché — 93

- 18.1 Čárka ve spojení několikanásobných větných členů – spojení souřadné (bezespoječné), slučovací poměr (*tatínek, maminka, dědeček a strýček*) — 93
- 18.2 Souřadné spojení několikanásobných větných členů v různém významovém poměru (*mělo by stačit 50, a ne/nikoliv 60 bodů; obrovská, a proto nepřehlédnutelná budova*) — 93
- 18.3 Větné členy spojené dvojími spojovacími výrazy (*ani – ani, buď – nebo, jednak – jednak* apod.) — 94
- 18.4 Přívlastek volný a těsný — 95
  - 18.4.1 Volný přívlastek — 95
  - 18.4.2 Těsný přívlastek — 95
  - 18.4.3 Hranice mezi volným a těsným přívlastkem — 96
  - 18.4.4 Přívlastkové konstrukce typu *zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů* — 96
- 18.5 Přívlastek několikanásobný a postupně rozvíjející — 97
- 18.6 Výrazy, které pozbyly větné platnosti — 98
  - 18.6.1 Ustálená spojení (*at' chce nebo nechce, ber kde ber* apod.) — 98
  - 18.6.2 Výrazy pocítované jako výpustka (*řekni mi proč, nevím proč, nevěděl(,) jak na to* apod.) — 98
- 18.7 Typ *stejně jako, podobně jako* — 98
- 18.8 Typ *tak jako* — 100
- 18.9 Spojovací výrazy *jakož i, rovněž i* — 101
- 18.10 Oslovení — 101
  - 18.10.1 Typ *Ahoj(,) Vítku; dobrý den, paní Opatrná* — 101
- 18.11 Dodatkově připojený větný člen — 102
  - 18.11.1 Konstrukce s *a to* — 102
- 18.12 Doplněk, volný doplněk — 103
- 18.13 Přístavek — 103
  - 18.13.1 Zařazující a hodnotící přístavek — 104
    - 18.13.1.1 Shrnující přístavek (uvozený výrazy *zkrátka, prostě, jednoduše* apod.) — 104
  - 18.13.2 Konkretizující přístavek (*Adam Petránek, ředitel; PhDr. Eva Nová, CSc.; Alfa, a. s.; názvy kapitol* apod.) — 104
    - 18.13.2.1 Výčtový přístavek (uvozený výrazy *například, zejména, mimo jiné, tedy, tj.* apod.) — 106
  - 18.13.3 Vysvětlující přístavek (uvozený výrazy *tj., tzv., totiž, tedy, a to* apod.) — 106
- 18.14 Vsuvka — 106

- 18.15 Výrazy s oslabenou větnou platností (*prosím, mimochodem, bohužel, naštěstí, naneštěstí, samozřejmě, upřímně řečeno* apod.) — 107
- 18.16 Citoslovce a částice (*Haló, počkejte! Copak je to vůbec možné? Inu, to ani já nepamatuju.*) — 108
- 18.17 Čárka ve spojeních s *až* — 109
- 18.18 Čárka ve spojeních s *od ... přes ... (až) do/k/po* — 109
- 18.19 Čárka a číselný odkaz na poznámku pod čarou — 110
- 18.20 Výrazy, které se čárkou neoddělují — 110
- 19 Psaní čárky v infinitivních konstrukcích — 110
- 19.1 Případy, kdy čárku píšeme — 110
- 19.1.1 Infinitiv zastupující vedlejší větu — 110
- 19.1.1.1 Podřadící spojovací výraz (kromě *než*) — 111
- 19.1.1.2 Zájmeno odkazující na infinitivní konstrukci v platnosti vedlejší věty — 111
- 19.1.2 Jiné typy konstrukcí — 112
- 19.1.2.1 Konstrukce vyjadřující podmínku a možnost — 112
- 19.1.2.2 Konstrukce vyjadřující míru — 112
- 19.1.2.3 Věty s výpustkou určitého slovesa — 112
- 19.2 Případy, kdy čárku nepíšeme — 113
- 19.2.1 Infinitiv jako větný člen — 113
- 19.2.2 Infinitiv a slovesa *být* a *mít* — 113
- 19.2.3 Infinitiv a spojka *než* — 113
- 20 Psaní čárky před spojkami *a, i, ani* — 114
- 20.1 Spojka *a* — 114
- 20.1.1 Poměr slučovací (*a, a pak, a potom, a také, zkratky atd., atp., apod., aj.*) — 114
- 20.1.2 Poměr odporovací a spojení s *a ne, a nikoliv* — 115
- 20.1.3 Poměr stupňovací (*a dokonce, a nadto, a k tomu, a navíc* apod.) — 116
- 20.1.4 Poměr důsledkový (*a proto, a tedy, a tak, a tudíž, a tím* apod.) — 116
- 20.1.5 Spojka *a* a vložené vedlejší věty — 117
- 20.2 Spojka *i* — 117
- 20.2.1 Poměr slučovací — 117
- 20.2.2 Jiné významové poměry — 117
- 20.3 Spojka *ani* — 118
- 20.3.1 Poměr slučovací — 118
- 20.3.2 Dvojitý spojovací výraz *ani – ani* a vícenásobné užití *ani* (*ani tatínek, ani maminka; tatínek ani maminka ani babička*) — 118

|                                                                      |     |
|----------------------------------------------------------------------|-----|
| 20.3.3 Poměr stupňovací —                                            | 119 |
| 21 Psaní čárky před spojkami <i>jako, než</i> —                      | 119 |
| 21.1 Spojka <i>jako</i> —                                            | 119 |
| 21.2 Spojka <i>než</i> —                                             | 120 |
| 22 Psaní čárky před spojkami <i>nebo, či</i> —                       | 120 |
| 22.1 Spojka <i>nebo</i> —                                            | 120 |
| 22.2 Spojka <i>či</i> —                                              | 121 |
| 23 Psaní čárky před spojkami <i>anebo, aneb, čili, neboli</i> —      | 122 |
| 23.1 Spojka <i>anebo</i> —                                           | 122 |
| 23.1.1 Varianta <i>aneb</i> —                                        | 122 |
| 23.2 Spojky <i>neboli, čili</i> —                                    | 122 |
| 24 Psaní čárky před výrazy <i>eventuálně, respektive, případně</i> — | 123 |
| 24.1 Spojovací výrazy <i>eventuálně, respektive, případně</i> —      | 123 |
| 24.1.1 <i>Respektive</i> —                                           | 123 |
| 24.1.2 <i>Případně</i> —                                             | 124 |
| 25 Psaní čárky před <i>včetně</i> —                                  | 124 |
| 26 Tečka —                                                           | 124 |
| 26.1 Ukončení věty —                                                 | 124 |
| 26.2 Řadové číslovky —                                               | 125 |
| 26.3 Tečka a závorka —                                               | 125 |
| 26.4 Výčty —                                                         | 126 |
| 26.5 Nadpisy, nápisy a popisky —                                     | 126 |
| 26.6 Tabulky a formuláře —                                           | 126 |
| 26.7 Kalendářní data a časové údaje —                                | 126 |
| 26.8 Peněžní částky —                                                | 127 |
| 26.9 Tečka po zkratce —                                              | 127 |
| 26.10 Tečka a mezera —                                               | 127 |
| 26.11 Naznačení vynechaných znaků ve slovech —                       | 128 |
| 27 Dvojtečka —                                                       | 128 |
| 27.1 Bibliografické údaje —                                          | 129 |
| 28 Uvozovky —                                                        | 130 |
| 29 Závorky —                                                         | 132 |
| 30 Spojovník —                                                       | 132 |
| 31 Pomlčka —                                                         | 135 |
| 32 Tři tečky —                                                       | 137 |
| 33 Lomítko —                                                         | 138 |
| 34 Apostrof —                                                        | 140 |
| I.C PRAVOPIS – VELKÁ PÍSMENA —                                       | 141 |
| 35 Psaní velkých písmen —                                            | 141 |
| 35.1 Obecné zásady —                                                 | 141 |

- 35.2 Pojmenování stále považovaná za obecná — 143
- 36 Velká písmena – jména živých bytostí a přídavná  
jména od nich odvozená — 143
- 36.1 Jména s velkým počátečním písmenem — 143
- 36.2 Jména s malým počátečním písmenem — 145
- 36.3 Jména, v nichž lze psát velké i malé počáteční  
písmeno — 146
- 37 Velká písmena – hvězdářská jména a astrologická  
znamení — 147
- 38 Velká písmena – světadíly, země, území — 148
- 38.1 Jednoslovné názvy — 148
- 38.2 Dvouslovné názvy — 149
- 38.2.1 Spojení přídavného jména a podstatného jména  
obecného — 149
- 38.2.2 Spojení přídavného jména a podstatného jména  
vlastního — 149
- 38.2.3 Spojení dvou podstatných jmen — 150
- 38.3 Trojslovné názvy — 150
- 39 Velká písmena – vodstva, hory, pohoří, nížiny — 150
- 39.1 Jednoslovné názvy — 150
- 39.2 Dvouslovné názvy — 150
- 39.2.1 Spojení přídavného jména a podstatného jména  
obecného — 150
- 39.2.2 Spojení přídavného jména a podstatného jména  
vlastního — 151
- 39.2.3 Spojení dvou podstatných jmen — 151
- 39.3 Trojslovné názvy — 151
- 40 Velká písmena – obce, města, městské části, sídliště — 152
- 40.1 Názvy obcí, městysů a měst — 152
- 40.2 Názvy městských částí a sídlišť — 152
- 41 Velká písmena – ulice, třídy, nábřeží, náměstí,  
mosty, sady, zahrady, aleje, kolonády — 153
- 41.1 Obecné poučení — 153
- 41.2 Jednotlivé pojmenovací typy — 154
- 41.2.1 Předložková spojení — 154
- 41.2.2 Spojení obecného podstatného jména  
a vlastního jména ve 2. pádě — 154
- 41.2.3 Psaní ostatních názvů — 155
- 42 Velká písmena – stavby a jejich části, stanice a zastávky — 155
- 42.1 Obecné poučení — 155
- 42.2 Psaní názvů chrámů, bazilik, kostelů, kaplí, rotund — 156

- 42.3 Psaní názvů klášterů — 156
- 42.4 Psaní názvů hradů, zámků a rozhleden — 157
- 42.5 Psaní názvů domů, paláců, pasáží, vil — 158
- 42.6 Psaní názvů částí jednotlivých staveb — 158
- 42.7 Psaní názvů nádraží, stanic a zastávek — 159
  - 42.7.1 Železniční nádraží a stanice — 159
  - 42.7.2 Autobusová nádraží a zastávky — 159
- 42.8 Názvy dálnic, silnic, tunelů a dalších dopravních staveb — 159
  - 42.8.1 Názvy dálnic a silnic — 159
  - 42.8.2 Názvy tunelů, spojek, okruhů, radiál, obchvatů, magistrál — 160
- 43 Velká písmena – organizace (státy, správní oblasti, zastupitelské sbory, ministerstva, školy, divadla apod.) — 160
  - 43.1 Obecné poučení — 161
  - 43.2 Názvy současných států — 162
  - 43.3 Názvy současných správních oblastí — 162
    - 43.3.1 Názvy krajů — 162
    - 43.3.2 Názvy okresů — 163
    - 43.3.3 Názvy regionů, mikroregionů, svazků obcí, euroregionů — 163
  - 43.4 Psaní historických označení států — 164
  - 43.5 Psaní názvů současných zastupitelských sborů a orgánů státní správy — 165
    - 43.5.1 Nejvyšší zastupitelské sbory — 165
    - 43.5.2 Velvyslanectví — 165
    - 43.5.3 Vláda, prezident, veřejný ochránce práv — 165
    - 43.5.4 Ministerstva — 166
    - 43.5.5 Magistráty, městské/obecní úřady, zastupitelstva, rady — 166
    - 43.5.6 Soudy, armáda, policie — 166
  - 43.6 Školy — 167
    - 43.6.1 Mateřské, základní, střední školy, gymnázia a učiliště — 167
      - 43.6.1.1 Názvy obsahující jeden typ školy — 167
      - 43.6.1.2 Názvy škol vzniklých sloučením dvou (i více) původně samostatných škol — 168
    - 43.6.2 Vysoké školy — 168
      - 43.6.2.1 Fakulty — 169
  - 43.7 Zdravotnické organizace — 169
  - 43.8 Názvy divadel — 170
    - 43.8.1 Názvy tvořené spojením přídavného jména a podstatného jména *divadlo*, event. místa určení — 170

- 43.8.2 Názvy tvořené spojením podstatného jména *divadlo* a podstatného jména v 1. pádě — 170
- 43.8.3 Názvy obsahující předložkové spojení — 170
- 43.9 Lékařny, restaurace, vinárny, hospody, hotely, penziony, chaty, kempy, koupaliště — 171
- 43.10 Církevní organizace — 172
- 44 Velká písmena – organizační složky (pobočka, úsek, odbor, výbor apod.) — 172
- 45 Velká písmena – dokumenty, umělecká a odborná díla — 173
- 45.1 Dokumenty — 173
- 45.1.1 Rejstříky, registry, průkazy, potvrzení, kupní smlouvy atp. — 174
- 45.1.2 Zákony, zákoníky, vyhlášky — 174
- 45.1.3 Ústavy, smlouvy, dohody, úmluvy, listiny atp. — 174
- 45.1.4 Řády, sazebníky, ceníky, stanovy atp. — 175
- 45.2 Umělecká a odborná díla, učebnice, noviny, časopisy, stálé rubriky, pořady — 175
- 46 Velká písmena – dějinné události, památné dny a svátky — 176
- 46.1 Významné dějinné události a období — 176
- 46.2 Významné dny a svátky — 177
- 47 Velká písmena – akce, soutěže — 177
- 48 Velká písmena – výrobky, odrůdy, plemena — 177
- 49 Velká písmena – vyznamenání — 179
- 49.1 Řády — 179
- 49.1.1 Spojení podstatného jména *řád* s dalším výrazem — 179
- 49.1.2 Spojení přídatného jména (dvou přídatných jmen) a podstatného jména *řád* — 179
- 49.2 Ceny — 180
- 49.3 Medaile a plakety — 180
- 49.4 Ostatní pojmenování — 180
- 50 Velká písmena – zástupné názvy — 180
- 51 Velká písmena – přírodní útvary — 181
- LITERATURA K ODDÍLU I — 183
- II. MORFEMATIKA — 187
- 52 Morfematika — 189
- 52.1 Základní pojmy — 189
- 52.1.1 Úroveň morfů — 189
- 52.1.2 Pojem morfému — 189
- 52.2 Typy morfů a morfémů — 191
- 52.2.1 Nulový morf a morfém – morfologická nula — 192

|          |                                |
|----------|--------------------------------|
| 52.2.2   | Předpony (prefixy) — 194       |
| 52.2.2.1 | Slovotvorné předpony — 194     |
| 52.2.2.2 | Tvarotvorné předpony — 194     |
| 52.2.3   | Kořenové morfy a morfémy — 195 |
| 52.2.4   | Přípony (sufixy) — 195         |
| 52.2.4.1 | Kmenotvorné přípony — 195      |
| 52.2.4.2 | Slovotvorné přípony — 196      |
| 52.2.4.3 | Tvarotvorné přípony — 196      |
| 52.2.5   | Postfixy — 199                 |
| 52.2.6   | Interfixy — 199                |
|          | LITERATURA K ODDÍLU II — 200   |

### III. SLOVOTVORBA — 201

|        |                                                                                                                                                        |
|--------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 53     | Přechylování — 203                                                                                                                                     |
| 53.1   | Přechylování obecných jmen — 203                                                                                                                       |
| 53.1.1 | Obecné poučení — 203                                                                                                                                   |
| 53.1.2 | Typ <i>princezna, komtesa, vikomtka, vikomtesa</i> — 203                                                                                               |
| 53.1.3 | Přechylování názvů pracovních pozic, funkcí a titulů<br>( <i>předsedkyně, hejtmanka, chirurgyně/chirurgka, mistrová, radová, docentka</i> apod.) — 204 |
| 53.1.4 | Přechylování vojenských a policejních hodností<br>( <i>strážmistryně, poručice, majorka</i> apod.) — 205                                               |
| 53.1.5 | Typ <i>kongresmanka, megalomanka</i> — 206                                                                                                             |
| 53.2   | Přechylování příjmení ( <i>Stone – Stoneová</i> ) — 206                                                                                                |
| 53.3   | Přechylování obyvatelských jmen ( <i>Francouzka, Alžběřanka</i> apod.) — 207                                                                           |
| 53.4   | Opačné přechylování ( <i>vdova – vdovec</i> ) — 208                                                                                                    |
| 54     | Tvoření obyvatelských jmen — 208                                                                                                                       |
| 54.1   | Obecné poučení — 208                                                                                                                                   |
| 54.1.1 | Tvoření příponou <i>-an</i> — 208                                                                                                                      |
| 54.1.2 | Tvoření příponou <i>-ec</i> — 209                                                                                                                      |
| 54.1.3 | Jména bez přípony (typ <i>Rus</i> ) — 209                                                                                                              |
| 54.1.4 | Více existujících podob jména — 209                                                                                                                    |
| 54.1.5 | Tvoření od přídavných jmen — 210                                                                                                                       |
| 54.2   | Přechylování obyvatelských jmen ( <i>Čeřka, Řekyně</i> apod.) — 210                                                                                    |
| 54.2.1 | Tvoření příponou <i>-ka</i> — 210                                                                                                                      |
| 54.2.2 | Tvoření příponou <i>-yně</i> — 210                                                                                                                     |
| 54.2.3 | Více existujících podob jména — 210                                                                                                                    |
| 55     | Podstatná jména zakončená na <i>-ák</i> — 211                                                                                                          |
| 55.1   | Odvozování příponou <i>-ák</i> — 211                                                                                                                   |
| 55.2   | Jména tvořená od jednoslovných základů — 211                                                                                                           |

- 55.3 Jména tvořená od víceslovných základů (univerbizace:  
*nákladní auto – nákladňák*) — 212
- 56 *Česko* — 212
- 57 Typ *Novákovi, Skotniční – Skotnických, rodina Nováková* — 214
- 57.1 Pojmenování rodinných příslušníků příjmením rodiny — 214
- 57.2 Pojmenování rodiny jako celku — 214
- 57.3 Koncovky *-ovi* a *-ové* u příjmení v 1. p. mn. č. — 215
- 58 Domácké podoby rodných jmen (*Klárinka, Luki/Luky*) — 216
- 59 Typ *lobby – lobbista* — 217
- 60 Přídavná jména zakončená na *-íci, -ící* — 217
- 61 Přídavná jména zakončená na *-ní, -ný* — 218
- 62 Přídavná jména zakončená na *-ální, -ární* — 219
- 63 Přídavná jména zakončená na *-ční, -ivní* — 220
- 64 Přídavná jména typu *puškinský – puškinovský* — 221
- 65 Tvoření přídavných jmen od jmen zeměpisných — 222
- 65.1 Tvoření přídavných jmen od jmen domácích — 222
- 65.1.1 Tvoření od jednoslovných místních jmen — 222
- 65.1.1.1 Vkládání hlásek a hláskových skupin — 223
- 65.1.1.2 Odsouvání hlásek — 223
- 65.1.1.3 Změny v souhláskových skupinách — 223
- 65.1.2 Tvoření od víceslovných místních jmen — 224
- 65.1.2.1 Typ *Nový Bydžov, Nový Knín, Borová Lhota* — 224
- 65.1.2.2 Typ *Horní Hanychov, Kozí Hory, Vyšší Brod* — 224
- 65.1.2.3 Typ *Královo Pole, Jindřichův Hradec a Odolena Voda* — 224
- 65.1.2.4 Typ *Ústí nad Labem – labskoústecký, Hradec  
Králové – královéhradecký* — 225
- 65.1.2.5 Typ *Rakousko-Uhersko – rakousko-uherský,  
Frýdek-Místek – frýdecko-místecký* — 225
- 65.1.2.6 Typ *severní Čechy – severočeský* — 225
- 65.2 Tvoření přídavných jmen od jmen cizích — 225
- 65.2.1 Tvoření od jednoslovných místních jmen — 226
- 65.2.1.1 Odsouvání hlásek — 226
- 65.2.1.2 Odsouvání zdvojených souhlásek — 229
- 65.2.1.3 Změny v základu — 229
- 65.2.1.4 Ostatní případy (*loretánský, kubánský,  
provensálský, maltézský, detvanský*) — 230
- 65.2.2 Tvoření od víceslovných místních jmen — 231
- 66 Tvoření přídavných jmen přivlastňovacích  
od ženských osobních jmen — 231
- 66.1 Tvoření přídavných jmen od osobních jmen zakončených  
ve výslovnosti na [a], [e], [o], [u], [ú], [ou] — 231

|        |                                                                                                 |
|--------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 66.2   | Tvoření přídavných jmen od osobních jmen zakončených ve výslovnosti na [i] — 232                |
| 66.2.1 | Jména zakončená v psané podobě na -i — 232                                                      |
| 66.2.2 | Jména zakončená v psané podobě na -y — 232                                                      |
| 66.2.3 | Jména zakončená v psané podobě na skupinu samohlásek vyslovujících se jako [i] — 232            |
| 66.3   | Tvoření přídavných jmen od osobních jmen zakončených ve výslovnosti na souhlásku — 232          |
| 66.3.1 | Jména zakončená ve výslovnosti i v psané podobě na souhlásku — 232                              |
| 66.3.2 | Jména zakončená ve výslovnosti na souhlásku, ale v psané podobě na samohlásku — 233             |
| 66.3.3 | Antická jména — 233                                                                             |
| 67     | Typ <i>ačkoli</i> – <i>ačkoliv</i> , <i>kdokoli</i> – <i>kdokoliv</i> — 233                     |
| 68     | Vokalizace předložek ( <i>v třetí</i> – <i>ve třetí</i> ) — 233                                 |
| 68.1   | Předložky neslabičné ( <i>k</i> , <i>s</i> , <i>v</i> , <i>z</i> ) — 234                        |
| 68.2   | Předložky slabičné — 235                                                                        |
| 68.3   | Další poznámky k vokalizaci předložek — 235                                                     |
|        | LITERATURA K ODDÍLU III — 236                                                                   |
| IV.    | TVAROSLOVÍ — 239                                                                                |
| IV.A   | PODSTATNÁ JMÉNA — 241                                                                           |
| IV.A.1 | GRAMATICKÉ KATEGORIE PODSTATNÝCH JMEN — 241                                                     |
| 69     | Rod podstatných jmen — 241                                                                      |
| 69.1   | Podstatná jména, která mají v 1. p. j. č. jeden tvar — 241                                      |
| 69.1.1 | Typ <i>nešika</i> — 241                                                                         |
| 69.1.2 | Typ <i>kyčel</i> — 242                                                                          |
| 69.1.3 | Typ <i>Pankrác</i> , <i>Florenc</i> — 242                                                       |
| 69.2   | Podstatná jména, která mají v 1. p. j. č. dvojí tvar ( <i>brambor</i> i <i>brambora</i> ) — 243 |
| 69.3   | Podstatná jména, která mají různý rod ve tvarech jednotného a množného čísla — 244              |
| 70     | Životnost podstatných jmen — 244                                                                |
| 71     | Číslo podstatných jmen ( <i>dvoje housle</i> , <i>hromady listí</i> ) — 246                     |
| 71.1   | Jména, která mají pouze nebo převážně tvary jednotného čísla — 247                              |
| 71.1.1 | Vlastní jména — 247                                                                             |
| 71.1.2 | Abstraktní jména — 248                                                                          |
| 71.1.3 | Jména látková — 248                                                                             |
| 71.1.4 | Jména hromadná — 249                                                                            |

- 71.2 Jména, která mají pouze nebo převážně tvary množného čísla – podstatná jména pomnožná — 249
- 71.3 Pozůstatky dvojného čísla v češtině (*oběma rukama*) — 250
- 71.3.1 *Ruce, nohy, oči, uši, ramena, kolena* — 250
- 72 Spojení typu *ve městě Olomouc* — 251

#### IV.A.2 SKLOŇOVÁNÍ OBECNÝCH JMEN — 253

- 73 Skloňování mužských jmen kolísajících mezi měkkým a tvrdým skloňováním — 253
- 73.1 Životná podstatná jména — 253
- 73.1.1 Jména zakončená na *-l* — 253
- 73.1.2 Jména zakončená na *-s, -z* — 254
- 73.2 Neživotná podstatná jména — 254
- 73.2.1 Jména zakončená na *-l* — 254
- 73.2.2 Jména zakončená na *-s* — 255
- 73.2.3 Jména zakončená na *-en, den a týden* — 256
- 73.2.4 Podstatné jméno *loket* — 256
- 74 Skloňování mužských jmen vzoru „hrad“ – 2. p. j. č. — 256
- 74.1 Obecné poučení — 256
- 74.2 Distribuce koncovek — 257
- 74.2.1 Koncovka *-u* — 257
- 74.2.2 Koncovka *-a* — 257
- 74.2.3 Koncovky *-u/-a* — 258
- 74.2.4 Jména zakončená na *-l*: typ *kužel* — 258
- 75 Skloňování mužských jmen vzoru „předseda“ – 2. p. j. č. — 258
- 76 Skloňování mužských jmen vzoru „hrad“ – 6. p. j. č. — 259
- 76.1 Obecné poučení — 259
- 76.1.1 Tendence v distribuci koncovek *-u/-ě(e)* — 259
- 76.2 Příklady užití koncovek *-u* a *-ě(e)* — 260
- 76.2.1 Vlastní jména místní zakončená na *-ov, -ín*:  
typ *Benešov, Kojetín* — 260
- 76.2.2 Původem stará frekventovaná jména (často s významem místa): typ *les, ostrov* — 260
- 76.2.3 Abstrakta, slova nová a přejatá: typ *mysl, ring* — 260
- 76.2.4 Jména zakončená na *-g, -h, -ch, -k, -r, -d, -t, -n*:  
typ *břeh, stan* — 260
- 76.2.5 Jména zakončená na *-s*: typ *okres, nadpis* — 261
- 76.2.6 Jména zakončená na *-l*: typ *sval, kužel* — 261
- 77 Skloňování mužských životných jmen – konkurence krátkých a dlouhých tvarů v 3. (6.) p. j. č. — 262
- 77.1 Obecné poučení — 262

- 77.2 Koncovka *-ovi* — 262
- 77.3 Několikaslovný výraz — 262
- 77.4 Koncovka *-u* — 263
- 77.5 Koncovka *-i* — 263
- 78 Skloňování mužských jmen – 5. p. j. č. — 263
- 78.1 Obecné poučení — 263
- 78.2 Vzor „pán“ — 264
- 78.3 Vzor „muž“ — 264
- 78.4 Vzor „soudce“ — 264
- 78.5 Vzor „předseda“ — 265
- 79 Skloňování mužských životných jmen – 1. p. mn. č. — 265
- 79.1 Obecné poučení — 265
- 79.2 Distribuce koncovek — 265
- 79.2.1 Koncovka *-i* — 265
- 79.2.1.1 Názvy zvířat — 266
- 79.2.1.2 Jména s příponami zakončenými na *-ř* a *-č* — 266
- 79.2.1.3 Jména zakončená na *-(e)c* — 267
- 79.2.1.4 Jména zakončená na *-ík, -ák* — 267
- 79.2.1.5 Přejatá jména zakončená na *-ant, -ent, -et, -ot, -or, -(át)or, -ér, -ýr, -án, -ín/-ýn, -on* — 267
- 79.2.1.6 Přejatá jména zakončená na *-man* — 268
- 79.2.2 Koncovka *-ové* — 268
- 79.2.2.1 Vlastní jména — 269
- 79.2.2.2 Jednoslabičná jména — 269
- 79.2.2.3 Jména zakončená na *-j* a na *-l* — 269
- 79.2.2.4 Přejatá jména zakončená na *-log, -urg, -graf, -fil, -fob, -nom* — 270
- 79.2.3 Koncovka *-é* — 270
- 79.2.3.1 Jména zakončená na *-an* (obyvatelská), *-tel, -ita, -ista, -asta* — 270
- 79.2.4 Koncovky *-i/-ové* — 271
- 79.2.5 Koncovky *-é/-i* — 271
- 80 Skloňování mužských jmen – 2. p. mn. č. — 271
- 81 Skloňování mužských jmen – 6. p. mn. č. — 272
- 81.1 Neživotná podstatná jména zakončená na *-c*: typ *tác* — 272
- 81.2 Životná podstatná jména zakončená na *-g, -k, -ch* a *-h*: typ *pstruh, šejk* — 273
- 81.3 Jednoslabičná neživotná podstatná jména zakončená na *-g, -k, -ch* a *-h*: typ *břeh, dok* — 273
- 81.4 Dvou- a víceslabičná životná i neživotná podstatná jména zakončená na *-g, -k, -h, -ch* a životná na *-ga, -ka, -ha, -cha* — 274

- 81.5 Životná podstatná jména zakončená na *-a*, jemuž předchází měkká souhláska: typ *paňáca* — 275
- 81.6 Životná podstatná jména vzoru „pán“ zakončená na *-l*, *-s*, *-z*, *-x*: typ *krokodýl* — 275
- 81.7 Životná podstatná jména vzoru „muž“ zakončená na *-l*, *-z*: typ *Francouz*, *učitel* — 275
- 81.8 Neživotná podstatná jména vzoru „hrad“ zakončená na *-l*, *-s*, *-z*, *-x*: typ *kostel* — 276
- 81.9 Typ *pytel* — 276
- 81.10 Typ *kužel* — 277
- 81.11 Typ *playback* — 277
- 81.12 Typ *peníze* a *peníz* — 277
- 82 Skloňování mužských jmen zakončených na *-us*, *-ius*, *-eus*, *-os*, *-es* — 278
- 82.1 Podstatná jména s tvarotvorným základem zakončeným na souhlásku — 278
- 82.1.1 Životná podstatná jména (typ *dinosaur*) — 278
- 82.1.2 Neživotná podstatná jména (typ *rytmus*) — 279
- 82.2 Podstatná jména s tvarotvorným základem zakončeným na samohlásku — 280
- 82.2.1 Životná podstatná jména s tvarotvorným základem zakončeným na samohlásku + *-us* — 280
- 82.2.1.1 Životná podstatná jména zakončená na *-ius* (typ *génus*) — 280
- 82.2.1.2 Životná podstatná jména zakončená na *-eus* (typ *farizeus* a *skarabeus*) — 281
- 82.2.2 Neživotná podstatná jména s tvarotvorným základem zakončeným na samohlásku + *-us* — 281
- 82.2.2.1 Neživotná podstatná jména zakončená na *-ius* (typ *sestercius*) — 281
- 82.2.2.2 Neživotná podstatná jména zakončená na *-eus* (typ *nukleus*) — 282
- 83 Skloňování mužských jmen typu *guru*, *kuli*, *grizzly*, *kádí* — 282
- 83.1 Životná podstatná jména mužského rodu zakončená na *-u* (typ *guru*) — 283
- 83.2 Životná mužská podstatná jména zakončená na *-i/-y* (typ *kuli*, *grizzly*) — 283
- 83.3 Životná mužská podstatná jména zakončená na *-í* (typ *kádí*) — 284
- 84 Skloňování ženských jmen vzoru „žena“ – 2. p. mn. č. — 284
- 84.1 Obecné poučení — 284

- 84.2 Vkladné -e- — 285
- 84.2.1 Jednoslabičná slova — 285
- 84.2.2 Víceslabičná slova — 285
- 84.2.2.1 Víceslabičná slova se skupinou alespoň  
tří souhlásek — 285
- 84.2.2.2 Víceslabičná jména se skupinou dvou souhlásek — 285
- 84.3 Krácení kořenové samohlásky — 286
- 85 Skloňování ženských jmen kolísajících mezi vzory  
„píseň“ a „kost“ — 287
- 85.1 Obecné poučení — 287
- 85.2 Příklady kolísajících slov — 289
- 85.2.1 Jména zakončená na -c — 289
- 85.2.2 Jména zakončená na -st/-st' — 289
- 85.2.3 Jména zakončená na -t', -d' — 290
- 85.2.4 Jména zakončená na -s, -š, -z, -ž — 291
- 85.2.5 Jména zakončená na -l — 291
- 86 Skloňování ženských jmen zakončených  
na -ca, -ča, -ša, -ža, -ja, -ňa — 291
- 86.1 Jména se souhláskou -c, -č, -š, -ž na konci  
tvarotvorného základu (typ *skica, gejša*) — 291
- 86.2 Jména se souhláskou -j, -ň na konci tvarotvorného  
základu (typ *sója, vikuňa*) — 292
- 87 Skloňování ženských jmen zakončených  
na -ea, -oa, -ua, -ia, -oe — 293
- 87.1 Jména zakončená na -ea — 293
- 87.2 Jména zakončená na -oa, -ua — 294
- 87.3 Jména zakončená na -ia, -oe — 295
- 88 Skloňování ženských jmen zakončených na -is, -ida — 295
- 89 Skloňování ženských jmen vzoru „růže“ – 2. p. mn. č. — 296
- 89.1 Nulová koncovka (typ *ulice – ulic*) — 296
- 89.2 Dubletní tvary (typ *žákyně – žákyň i žákyní*) — 296
- 90 Skloňování jmen středního rodu podle vzoru  
„město“ – 6. p. j. č. — 297
- 90.1 Obecné poučení — 297
- 90.2 Faktory, které působí při volbě koncovky -ě(e) nebo -u — 297
- 90.3 Příklady užití koncovek -ě(e) nebo -u — 298
- 90.3.1 Jména zakončená na -go, -ho, -cho, -ko — 298
- 90.3.2 Jména zakončená na -lo — 298
- 90.3.3 Jména zakončená na -vo — 298
- 90.3.4 Jména zakončená na -ro, -so, -to — 298
- 90.3.5 Jména zakončená na -no — 299

- 91 Skloňování jmen středního rodu podle vzoru „město“ –  
2. p. mn. č. — 299
- 91.1 Střídání samohlásky v základu slova — 299
- 91.2 Vkladné *-e-* — 300
- 91.2.1 Jednoslabičná podstatná jména — 300
- 91.2.2 Jména s dvěma (třemi) souhláskami před koncovým *-o* — 300
- 91.3 Dvojtvary — 301
- 92 Skloňování jmen středního rodu podle vzoru „město“ –  
6. p. mn. č. — 301
- 92.1 Podstatná jména slovotvorně zdrobnělá — 301
- 92.2 Podstatná jména zakončená na *-isko* — 301
- 92.3 Podstatná jména zakončená na *-kum* — 302
- 92.4 Poznámky k jednotlivým podstatným jménům — 302
- 93 Skloňování jmen středního rodu zakončených  
na *-um, -on, -ma* — 302
- 93.1 Podstatná jména zakončená na *-um* — 302
- 93.1.1 Podstatná jména, která mají před koncovým  
*-um* samohlásku — 302
- 93.1.2 Podstatná jména, která mají před koncovým  
*-um* souhlásku — 303
- 93.1.2.1 Podstatná jména, která mají před koncovým  
*-um* souhlásku *k* — 303
- 93.2 Skloňování přejatých jmen zakončených na *-on* — 304
- 93.2.1 Podstatná jména, která mají před koncovým  
*-on* samohlásku — 304
- 93.2.2 Podstatná jména, která mají před koncovým  
*-on* souhlásku — 304
- 93.3 Podstatná jména zakončená na *-ma* — 305
- 94 Skloňování jmen středního rodu zakončených  
na *-ao, -eo, -io, -uo* — 306

#### IV.A.3 SKLOŇOVÁNÍ OSOBNÍCH JMEN — 308

- 95 Osobní jména mužská zakončená ve výslovnosti  
na souhlásku — 309
- 95.1 Jména zakončená ve výslovnosti na tvrdou  
nebo obojetnou souhlásku — 309
- 95.1.1 Jména, která mají před koncovou souhláskou  
pohybné *-e-, -o-* či *-a-* — 309
- 95.1.2 Příjmení ve formě přídavného jména zakončená  
na *-ých, -ův* — 311
- 95.1.3 Antická jména — 311

- 95.1.4 Jména zakončená v písmu a ve výslovnosti rozdílně — 313
- 95.1.5 Jména zakončená v písmu na samohláskové písmeno a ve výslovnosti na souhlásku — 315
- 95.2 Jména zakončená ve výslovnosti na měkkou nebo obojetnou souhlásku — 315
- 95.2.1 Jména zakončená na -s, -z, -x — 316
- 95.2.2 Jména, která mají před koncovou souhláskou pohybné -e- — 317
- 95.2.3 Antická jména — 317
- 95.2.4 Jména zakončená ve výslovnosti a v písmu na rozdílnou souhlásku či souhláskové písmeno — 318
- 95.2.5 Příjmení ve formě přídavného jména zakončená na -oj, -ij, -yj, -ůj — 318
- 95.2.6 Jména zakončená v písmu na samohláskové písmeno a ve výslovnosti na souhlásku — 319
- 96 Osobní jména mužská zakončená ve výslovnosti na [a], [á] — 320
- 96.1 Jména zakončená ve výslovnosti i v písmu na -a — 320
- 96.2 Skloňování jmen zakončených ve výslovnosti na [a] a v písmu na jiné samohláskové písmeno — 321
- 96.3 Jména zakončená ve výslovnosti na [a] a v písmu na souhláskové písmeno — 322
- 96.4 Jména zakončená ve výslovnosti na [á] — 322
- 97 Osobní jména mužská zakončená ve výslovnosti na [e], [é] — 323
- 97.1 Domácí jména zakončená ve výslovnosti na [e] a v písmu na -e, -ě — 323
- 97.1.1 Jména cizího původu zakončená ve výslovnosti i v písmu na -e — 323
- 97.2 Jména zakončená ve výslovnosti na [e], [é] a v písmu na souhláskové písmeno — 324
- 97.2.1 Jména zakončená ve výslovnosti na [é] a v písmu na -é, -ée, -ee — 325
- 97.3 Jména zakončená ve výslovnosti na [e], [é] a v písmu na jiné samohláskové písmeno — 325
- 98 Osobní jména mužská zakončená ve výslovnosti na [i], [í] — 326
- 98.1 Jména zakončená ve výslovnosti na [i] a v písmu na -i, -y — 326
- 98.2 Jména zakončená ve výslovnosti na [i], ale v písmu na jiné samohláskové písmeno či skupinu písmen — 327
- 98.3 Jména zakončená ve výslovnosti na [i], ale v písmu na souhláskové písmeno — 327
- 98.4 Jména zakončená ve výslovnosti na [í] a v písmu na -í, -ý — 327

- 98.5 Jména zakončená ve výslovnosti na [í], ale v písmu na jiné samohláskové písmeno — 328
- 98.6 Jména zakončená ve výslovnosti na [í], ale v písmu na souhláskové písmeno — 328
- 99 Osobní jména mužská zakončená ve výslovnosti na [o], [ó] — 329
- 99.1 Jména zakončená v písmu i ve výslovnosti na -o — 329
- 99.2 Antická jména — 330
- 99.3 Jména zakončená ve výslovnosti na [o], ale v písmu na souhláskové písmeno — 330
- 99.4 Jména zakončená ve výslovnosti na [ó] — 331
- 100 Osobní jména mužská zakončená ve výslovnosti na [u], [ú], [ou], [au] — 331
- 100.1 Jména zakončená ve výslovnosti i v písmu na -u, -ou, -au — 331
- 100.2 Jména zakončená ve výslovnosti na [u], [ou], [au] a v písmu na jiné písmeno nebo skupinu písmen — 332
- 100.3 Jména zakončená ve výslovnosti na [ú] a v písmu na -ú, -ů — 333
- 100.4 Jména zakončená ve výslovnosti na [ú] a v písmu na jiné písmeno nebo skupinu písmen — 333
- 101 Osobní jména víceslovná — 334
- 101.1 Jména obsahující předložku, člen, spojku apod. — 334
- 101.2 Zdvojená jména se spojovníkem — 336
- 101.3 Víceslovná příjmení bez spojovníku — 336
- 101.4 Víceslovná ženská příjmení — 337
- 101.5 Víceslovná orientální jména — 337
- 101.5.1 Arabská jména — 337
- 101.5.2 Čínská, korejská a vietnamská jména — 337
- 102 Osobní jména ženská zakončená ve výslovnosti na [a], [á] — 338
- 102.1 Jména, ve kterých koncovému -a předchází ve výslovnosti tvrdá nebo obojetná souhláska — 338
- 102.2 Jména, ve kterých koncovému -a předchází ve výslovnosti měkká souhláska — 339
- 102.3 Jména ve výslovnosti zakončená na [oa], [ua], [ea] — 342
- 102.4 Jména zakončená ve výslovnosti na [á] — 343
- 103 Osobní jména ženská zakončená ve výslovnosti na [e], [é], [o], [ó], [u], [ú], [ou], [i], [í] — 343
- 103.1 Jména zakončená ve výslovnosti na [e], [é] — 343
- 103.2 Jména zakončená ve výslovnosti na [o], [ó] — 344
- 103.3 Jména zakončená ve výslovnosti na [u], [ú], [ou] — 345
- 103.4 Jména zakončená ve výslovnosti na [i], [í] — 345
- 104 Osobní jména ženská zakončená ve výslovnosti na souhlásku — 345

- 104.1 Jména zakončená v písmu i ve výslovnosti na souhlásku — 345
- 104.2 Jména zakončená ve výslovnosti na souhlásku,  
ale v písmu na -e — 346
- 104.3 Antická jména — 346
- IV.A.4 SKLOŇOVÁNÍ ZEMĚPISNÝCH JMEN  
A NÁZVŮ ORGANIZACÍ — 348
- 105 Zeměpisná jména mužská zakončená ve výslovnosti  
na souhlásku — 349
- 105.1 Jména zakončená ve výslovnosti na tvrdou  
nebo obojetnou souhlásku — 349
- 105.1.1 Jména zakončená ve výslovnosti i v písmu  
na stejnou souhlásku — 349
- 105.1.1.1 Konkurence koncovek -u/-a ve 2. p. j. č.  
a koncovek -u/-ě(e) v 6. p. j. č. — 349
- 105.1.1.2 Pohybné samohlásky -e-, -a-, -o- ve jménech  
slovanského původu — 351
- 105.1.1.3 Antické názvy — 351
- 105.1.1.4 Německá jména zakončená na -ingen, -hausen — 352
- 105.1.1.5 Polská jména zakončená na -ów — 352
- 105.1.1.6 Loket a Kámen — 352
- 105.1.2 Jména zakončená v písmu na jinou souhlásku  
než ve výslovnosti — 353
- 105.1.3 Jména zakončená ve výslovnosti na souhlásku  
a v písmu na samohláskové písmeno — 353
- 105.2 Jména zakončená ve výslovnosti na měkkou souhlásku — 354
- 105.2.1 Jména zakončená v písmu i ve výslovnosti stejně — 354
- 105.2.2 Jména zakončená ve výslovnosti a v písmu  
na odlišné souhlásky — 355
- 105.2.3 Jména zakončená v písmu na samohláskové písmeno  
a ve výslovnosti na měkkou souhlásku — 356
- 106 Zeměpisná jména mužská zakončená ve výslovnosti  
na samohlásku — 356
- 106.1 Názvy ve formě podstatného jména — 356
- 106.2 Názvy ve formě přídavného jména — 357
- 107 Zeměpisná jména ženská zakončená ve výslovnosti  
na [a], [á] — 357
- 107.1 Jména, ve kterých koncovému -a předchází ve výslovnosti  
tvrdá či obojetná souhláska — 357
- 107.2 Jména, ve kterých koncovému -a předchází ve výslovnosti  
měkká souhláska — 358

- 107.3 Jména, ve kterých koncovému *-a* předchází ve výslovnosti samohláska či hláska *j* — 359
- 108 Zeměpisná jména ženská zakončená ve výslovnosti na [e], [i] — 360
- 108.1 Jména zakončená ve výslovnosti na [e] — 360
- 108.2 Jména zakončená ve výslovnosti na [i] — 361
- 109 Zeměpisná jména ženská zakončená ve výslovnosti na souhlásku — 361
- 109.1 Jména skloňovaná podle vzoru „píseň“ — 362
- 109.2 Jména skloňovaná podle vzoru „kost“ — 362
- 109.3 Antická jména — 363
- 110 Zeměpisná jména středního rodu — 363
- 110.1 Jména zakončená ve výslovnosti na [o], [ó] — 363
- 110.2 Jména zakončená ve výslovnosti na [e], [é] — 364
- 110.3 Jména zakončená ve výslovnosti na [i], [í] — 365
- 110.4 Jména zakončená ve výslovnosti na [u], [ú], [ou], [au] — 365
- 110.5 Jména orientálního původu — 365
- 110.6 Jména zakončená ve výslovnosti na souhlásku — 365
- 111 Zeměpisná jména víceslovná — 366
- 111.1 Jména středního rodu — 367
- 111.2 Jména ženského rodu — 368
- 111.3 Jména mužského rodu — 369
- 112 Zeměpisná jména pomnožná — 369
- 112.1 Jména zakončená ve výslovnosti na [i] — 370
- 112.2 Jména zakončená ve výslovnosti na [e] — 372
- 112.3 Jména zakončená ve výslovnosti na [a] — 373
- 112.4 Jména zakončená ve výslovnosti na souhlásku — 373
- 113 Skloňování názvů institucí a firem — 374
- 113.1 Názvy, které nejsou tvořeny zkratkami či zkratkovými slovy — 374
- 113.2 Názvy tvořené zkratkami či zkratkovými slovy — 375
- IV.B PŘÍDAVNÁ JMÉNA — 377
- 114 Přídavná jména individuálně přivlastňovací — 377
- 115 Stupňování přídavných jmen a příslovcí — 378
- 115.1 Tvoření druhého a třetího stupně přídavných jmen a příslovcí pomocí přípon — 378
- 115.2 Užití příslovce *víc, více* — 380
- 116 Konkurence jmenných a složených tvarů přídavných jmen, konkurence přídavných jmen a přídavných příslovcí — 380
- 116.1 Krátké tvary přídavných jmen — 380
- 116.2 Konkurence konstrukcí typu *jsem dojatý* × *jsem dojat* — 381

## IV.C ZÁJMENA — 382

117 Tvary zájmena *já* — 382

118 Konkurence přivlastňovacích zájmen — 383

## IV.D ČÍSLOVKY — 386

119 *Dva, oba* — 386120 *Tři, čtyři* — 386

121 Členění čísel, víceslovné číslovkové výrazy (typ 365, 2 582)

a desetinná čísla — 387

121.1 Členění čísel — 387

121.2 Skloňování víceslovných číslovkových výrazů — 388

121.3 Čtení desetinných čísel — 388

122 Počítaný předmět po číslovkách — 389

122.1 Počítaný předmět po celých číslech — 389

122.2 Počítaný předmět po desetinných číslech — 390

## IV.E SLOVESA — 391

123 Slovesa vzorů „mazat, brát, krýt, kupovat“

(mažu – maži, ořu – ořám, kryjí – kryjou) — 391

123.1 Slovesa vzorů „mazat“ a „brát“ — 391

123.1.1 Tvary rozkazovacího způsobu sloves vzorů

„mazat“ a „brát“ (*zahrab – zahrabej*) — 392

123.2 Slovesa vzoru „krýt“ — 392

123.3 Slovesa vzoru „kupovat“ — 393

124 Slovesa vzoru „péci“ (infinitiv *-ci – -ct*) — 393

124.1 Infinitiv — 393

124.2 První osoba jednotného čísla a třetí osoba

množného čísla — 393

124.2.1 Další tvary — 394

124.3 Poznámky k některým slovesům — 394

125 Slovesa vzoru „tisknout“ (příčestí činné a trpné) — 395

125.1 Obecné poučení — 395

125.1.1 Příklady sloves, která jsou řazena ke vzoru „tisknout“ — 395

125.1.1.1 Slovesa dokonavá s okamžitým významem — 395

125.1.1.2 Slovesa počínavá — 396

125.1.1.3 Slovesa jiného významu — 396

125.2 Příčestí činné — 396

125.3 Příčestí trpné — 397

125.3.1 Příčestí trpné na *-en* — 397125.3.1.1 Příklady sloves se základem končícím na *-h, -k* — 397

|           |                                                                                             |
|-----------|---------------------------------------------------------------------------------------------|
| 125.3.1.2 | Příklady sloves se základem končícím jinak než na -h, -k — 398                              |
| 125.4     | Podstatná jména slovesná — 399                                                              |
| 126       | Slovesa vzoru „začít“ (příčestí činné a trpné) — 399                                        |
| 127       | Kolísání sloves mezi vzory „prosit“ a „sázet“ — 400                                         |
| 128       | Rozkazovací způsob 4. slovesné třídy ( <i>leč – léči</i> ) — 400                            |
| 128.1     | Užívání tvarů rozkazovacího způsobu — 400                                                   |
| 128.2     | Tvary druhé osoby jednotného čísla — 401                                                    |
| 128.2.1   | Vzor „prosit“ — 401                                                                         |
| 128.2.1.1 | Tvary bez koncovky — 401                                                                    |
| 128.2.1.2 | Tvary s koncovkou -i — 401                                                                  |
| 128.2.1.3 | Variantní tvary: bez koncovky / s koncovkou -i — 401                                        |
| 128.2.1.4 | Kolísání mezi vzory „prosit“ a „sázet“ — 401                                                |
| 128.2.2   | Vzor „trpět“ — 402                                                                          |
| 128.2.3   | Vzor „sázet“ — 402                                                                          |
| 128.2.4   | Poznámky k jednotlivým slovesům — 402                                                       |
| 128.3     | Tvary množného čísla — 403                                                                  |
| 129       | Podmiňovací způsob ( <i>byste, abyste, kdybyste</i> ), <i>jakoby</i> a <i>jako by</i> — 403 |
| 129.1     | Podmiňovací způsob přítomný — 403                                                           |
| 129.2     | Podmiňovací způsob minulý — 404                                                             |
| 129.3     | <i>Jakoby</i> a <i>jako by</i> — 405                                                        |
| 130       | Zvratná a nezvratná slovesa — 405                                                           |
| 130.1     | Nezvratná slovesa ( <i>napsal jsi / napsals, napsal bys</i> ) — 405                         |
| 130.2     | Zvratná slovesa — 406                                                                       |
| 130.2.1   | <i>Se, si</i> — 406                                                                         |
| 130.2.2   | <i>Ses, sis, by sis, by ses</i> — 407                                                       |
| 131       | Přechodníky — 407                                                                           |
| 131.1     | Užití přechodníků — 407                                                                     |
| 131.2     | Přechodník přítomný (od sloves nedokonavých) — 408                                          |
| 131.2.1   | Přechodník přítomný (od sloves dokonavých) — 409                                            |
| 131.3     | Přechodník minulý (od sloves dokonavých) — 409                                              |
| 131.3.1   | Přechodník minulý od sloves vzoru „tisknout“ — 410                                          |
| 131.3.2   | Přechodník minulý od sloves vzoru „začít“ („tnout“) — 410                                   |
| 131.3.3   | Přechodník minulý u sloves utvořených předponami od sloves <i>jít</i> a <i>jet</i> — 410    |
| 131.3.4   | Přechodník minulý (od sloves nedokonavých) — 411                                            |
| 131.4     | Tvoření přechodníků od sloves obouvidových — 411                                            |
| 131.5     | Přechodníky trpné — 411                                                                     |
| 131.6     | Ustrnulé formy přechodníků — 411                                                            |
|           | LITERATURA K ODDÍLU IV — 413                                                                |

## V. VĚTNÁ STAVBA — 417

- 132 Shoda přísudku s podmětem jednoduchým — 419
  - 132.1 Podmět je v čísle jednotném — 419
    - 132.1.1 Podmět je rodu mužského — 419
    - 132.1.2 Podmět je rodu ženského — 419
    - 132.1.3 Podmět je rodu středního — 419
  - 132.2 Podmět je v čísle množném — 420
    - 132.2.1 Podmět je rodu mužského životného — 420
      - 132.2.1.1 Dvojí skloňování v množném čísle  
bez významového rozlišení (*uzenáci* i *uzenáče*) — 420
      - 132.2.1.2 Dvojí skloňování v množném čísle, významově  
odlišné (*nosiči* × *nosiče*) — 421
      - 132.2.1.3 *Rodiče, lidičky, koně* — 421
    - 132.2.2 Podmět je rodu mužského neživotného — 422
    - 132.2.3 Podmět je rodu ženského — 422
    - 132.2.4 Podmět je rodu středního — 422
    - 132.2.5 Podmět a doplněk — 422
- 133 Shoda přísudku s podmětem několikanásobným — 423
  - 133.1 Podmět předchází přísudku — 423
    - 133.1.1 Několikanásobný podmět se skládá ze jmen  
v čísle jednotném — 423
      - 133.1.1.1 Složkou několikanásobného podmětu je jméno  
rodu mužského životného — 423
      - 133.1.1.2 V několikanásobném podmětu není jméno  
rodu mužského životného — 423
    - 133.1.2 Několikanásobný podmět se skládá ze jmen  
v čísle množném — 424
      - 133.1.2.1 Mezi složkami několikanásobného podmětu je  
jméno rodu mužského životného — 424
      - 133.1.2.2 V několikanásobném podmětu není jméno  
rodu mužského životného — 424
      - 133.1.2.3 Podmětem jsou jména rodu středního — 424
    - 133.1.3 Několikanásobný podmět se skládá ze jmen  
v různém čísle — 424
      - 133.1.3.1 Jednou ze složek několikanásobného podmětu  
je jméno rodu mužského životného — 424
      - 133.1.3.2 V několikanásobném podmětu není jméno  
rodu mužského životného — 425
      - 133.1.3.3 Podmětem jsou jména rodu středního,  
alespoň jedno v čísle jednotném — 425
  - 133.2 Příšudek předchází podmětu — 425

- 133.2.1 Složkou několikanásobného podmětu je jméno rodu mužského životného — 426
- 133.2.2 V několikanásobném podmětu není jméno rodu mužského životného — 426
- 133.3 Několikanásobný podmět s předložkou *s* (*otec s matkou*) — 426
- 133.3.1 Přísudek následuje za několikanásobným podmětem — 427
- 133.3.2 Přísudek předchází několikanásobnému podmětu — 427
- 133.3.2.1 Podstatná jména jsou v čísle jednotném — 427
- 133.3.2.2 Podstatná jména jsou v čísle množném — 427
- 133.3.2.3 Podstatné jméno s předložkou *s* není složkou podmětu — 427
- 133.4 Několikanásobný podmět a několikanásobný přívlastek (*česká a německá strana*) — 428
- 134 Složitější případy shody přísudku s podmětem — 428
- 134.1 Podmět je nevyjádřený — 428
- 134.1.1 Autorský plurál — 428
- 134.1.2 Typ *Kam jste se, děti, schovaly?* — 429
- 134.1.3 Shoda podle výrazu v předcházející větě — 429
- 134.2 Podmět je vyjádřen bezrodým zájmenem — 429
- 134.3 Typ *Rychlé šípy závodily, Tři sestry zahrály, Wanastowi Vjecy vydaly* (gramatická shoda) — 430
- 134.4 Typ *Red Wings zvítězili, U2 zazpívali* (shoda podle smyslu) — 430
- 134.5 Typ *British Airways získal-, Dove uvedl-* — 430
- 134.6 Typ *Dolce & Gabbana a Missoni představil-, Albert a Billa otevřel-* — 431
- 134.7 Typ *ČEZ zveřejnil, WHO prozkoumal-* — 431
- 134.8 Typ *Jeho Výsost* — 432
- 134.9 Typ *Hrabata a knížata vlastnila rozsáhlá panství* — 432
- 134.10 Podmět všeobecný — 433
- 134.11 Typ *Davy lidí proudily ulicemi, aby viděl-* — 433
- 134.12 Typ *Pět mužů šlo, desítky lidí stály* — 433
- 134.12.1 Typ *Několik mužů a jedna žena odešl-* — 434
- 134.12.2 Typ *Několik mužů se ženou odešl-* — 434
- 134.13 Typ *Finanční úřad, oddělení styku s veřejností, rozhodl-* (shoda ve větách s přístavkem) — 434
- 134.14 Typ *My děti jsme se bály* — 435
- 134.15 Typ *Bylo/byla zima* — 435
- 134.16 Typ *Každý je/jsme nějak nešťastný* — 436
- 134.17 Podmětem jsou zájmena *kdo, co* — 436
- 134.18 Typ *Čas jsou peníze* — 436

- 134.19 Typ *Harmonika byla krásný dárek*  
(podmět a jmenná část přísudku) — 436
- 134.20 Typ *Trinidad a Tobago vydal-* — 437
- 135 Shoda postponovaného přívlastku (*týkající se, vztahující se*) — 438
- 136 Konkurence 1. a 7. p. v přísudku jmenném se sponou — 438
- 136.1 Obecné poučení — 438
- 136.1.1 Užití 1. pádu — 439
- 136.1.2 Užití 7. pádu — 439
- 137 Slovesné a jmenné vazby — 440
- 137.1 *Díky něčemu* — 440
- 137.2 *Diskutovat něco, zmínit něco* — 440
- 137.3 *Hlasovat něco, prohlasovat něco* — 441
- 137.4 *Je to o tom* — 441
- 137.5 *Obchod(ovat) (s) něčím, obchodovat něco, obchod něčeho* — 442
- 137.6 *Specialista na/pro* — 442
- 137.7 *Vyučovat co a vyučovat čemu* — 442
- 137.8 *Využít čeho/co* — 442
- 138 Konkurence předložek *v(e) - na, do - na* — 443
- 138.1 Předložka + obecné jméno — 443
- 138.1.1 Typ *ve škole × na škole* — 443
- 138.1.2 Typ *bydlet na koleji, na ubytovně, na internátu, být na bytě, ale bydlet v třípokojovém bytě* — 444
- 138.1.3 Typ *platit na pokladně, na pobočce, sedět na baru, zboží najdete na prvním patře, koupit něco na prodejně* — 444
- 138.1.4 Typ *na vládě, na Senátu, na radě, na zastupitelstvu, na městě, na výboru, na komisi se usnesli, rozhodli aj.* — 444
- 138.1.5 Jiné případy — 445
- 138.2 Předložka + zeměpisné jméno — 445
- 138.2.1 Jména obcí a jejich částí: *na Vyšehradě × v Podolí* — 445
- 138.2.2 Jména územních oblastí: *na Plzeňsku, na Ostravsku* — 446
- 138.2.3 Jména světadílů, států, zemí: *do Bulharska × na Ukrajinu, v Bulharsku × na Ukrajině* — 446
- 138.2.4 Jména ostrovů a poloostrovů: *na Maltě, na Maltu × v Grónsku, do Grónska* — 446
- 138.2.5 Jména pohoří: *v Himálaji × na Šumavě* — 447
- 138.2.6 Jména ulic: *na Vinohradské, na Hlavní, na České, na Veverí, na Pekařské × v Kouřimské, v Písecké* — 447
- 138.2.7 Názvy stanic veřejné hromadné dopravy: *na Želivského, na Vyšehrad* — 447
- LITERATURA K ODDÍLU V — 448

## VI. ZKRATKY, ZNAČKY A ČÍSLA — 449

139 Zkratky čistě grafické (*p.*, *mil.*, *mld.*, *s. r. o.*, *tzv.*, *fa*) — 451140 Zkratky iniciálové (*ČR*, *DÍČ*, *SMS*, *SÚKL*, *IKEA*) — 452

140.1 Tvoření iniciálových zkratk — 452

140.2 Výslovnost iniciálových zkratk — 453

140.2.1 Zkratky domácího původu — 454

140.2.2 Zkratky cizího původu — 454

140.2.3 Iniciálová zkratková slova — 455

140.3 Rod iniciálových zkratk — 455

140.4 Psaní iniciálových zkratk a značek ve spojení  
s podstatnými jmény — 456

141 Zkratková slova — 457

142 Zkratky titulů a hodností — 458

142.1 Zkratky akademických, akademicko-vědeckých  
a vědecko-pedagogických titulů — 458

142.1.1 Zkratky akademických titulů — 458

142.1.2 Zkratky akademicko-vědeckých titulů — 459

142.1.3 Zkratky vědecko-pedagogických titulů — 460

142.2 Zkratka *DiS.* — 460

142.3 Zkratky zahraničních titulů — 460

142.4 Zkratky vojenských hodností — 461

142.5 Zkratky policejních hodností — 461

143 Pořadí titulů — 461

144 Značky, čísla a číslice — 462

144.1 Obecné poučení — 462

144.2 Písmenné značky — 463

144.3 Značky ve spojení s číselnými hodnotami — 464

144.4 Čísla a matematické znaky — 464

144.5 Psaní číslic a čísel — 465

145 Peněžní částky, značky měn — 466

146 Tvoření a psaní výrazů složených z číslic  
a slov (typ *12procentní*, *20krát*) — 467

147 Římské číslice — 467

148 *20. a 30. léta*, *20. a 21. století* — 468

LITERATURA K ODDÍLU VI — 469

## VII. ÚPRAVA PÍSEMNOSTÍ — 471

149 Dopisy a grafická úprava písemností — 473

149.1 Adresy — 473

149.1.1 Pravidla pro psaní adres — 473

149.1.2 Příklady psaní adres na zásilkách — 475

|                           |                                                    |     |
|---------------------------|----------------------------------------------------|-----|
| 149.2                     | Kalendářní datum a místo původu —                  | 476 |
| 149.3                     | Časové údaje —                                     | 477 |
| 149.4                     | Telefonní a faxová čísla —                         | 478 |
| 149.5                     | Grafická úprava dopisu —                           | 478 |
| 149.5.1                   | Obchodní a úřední dopisy —                         | 478 |
| 149.5.2                   | E-mailly —                                         | 479 |
| 149.5.3                   | Osobní dopisy vedoucích pracovníků —               | 480 |
| 149.6                     | Oslovení a závěrečný pozdrav —                     | 481 |
| 149.6.1                   | Oslovení —                                         | 481 |
| 149.6.2                   | Závěrečný pozdrav —                                | 482 |
| 149.7                     | Podpisy —                                          | 483 |
| 149.8                     | Psaní výčtů —                                      | 484 |
| 149.9                     | Zalomení řádků a nevhodné výrazy na jejich konci — | 486 |
| 150                       | Abecední řazení —                                  | 487 |
| 150.1                     | Pravidla pro abecední řazení —                     | 487 |
| 150.2                     | Řazení písmen z jiných abeced —                    | 490 |
| 150.3                     | Řazení písmen a číslic —                           | 490 |
| 150.4                     | Interpunkční znaménka, značky a obrazce —          | 491 |
| LITERATURA K ODDÍLU VII — |                                                    | 492 |

## VIII. ZÁVAZNOST JAZYKOVÝCH PŘÍRUČEK

### A SLOVNÍČEK POJMŮ — 493

|                            |                                              |     |
|----------------------------|----------------------------------------------|-----|
| 151                        | Kodifikace a závaznost jazykových příruček — | 495 |
| 152                        | Slovníček – vybrané pojmy —                  | 496 |
| LITERATURA K ODDÍLU VIII — |                                              | 500 |

## ACADEMIC VADE MECUM OF THE CZECH LANGUAGE

(summary) — 501

VĚCNÝ REJSTŘÍK — 503

REJSTŘÍK SLOV A TVARŮ — 509